

משא"כ בתקיעות דהכל מצוה אחת. ע"ש.
וע' בדע"ת. ולפי המבואר החילוק ברור.
וע"ע בבית מאיר (סי' תרלט סע"ח) ע"ש.
וציינו במילואים לחזון עובדיה.

המכונית ברכה בפני עצמה, אלא יתכוין
לפטור בברכת בדיקת הבית].

(יג) העולה לדינא: אם צריך לבדוק כמה
מקומות, ומוכרח להפסיק בהליכה ממקום
למקום, יכוין בברכתו על כל המקומות
שצריך לבדוק, לפטור בברכה אחת. ונראה
דגם אם ממנה שליה לבדוק במקומות
האחרים, ובעל הבית בודק במקום אחד,
דבעה"ב יברך הברכה והשליח ישמע
ברכתו, ותיכף ילך לבדוק ולא יברך השליח
כלל. ומן הראוי שהשליח יתחיל לבדוק
ג"כ מעט במקום הסמוך למקום הברכה,
כדי שלא יפסיק בין הברכה לתחילת
בדיקתו, ואחר שיתחיל לבדוק מעט ילך
השליח למקום שצריך לבדוק, בלא ברכה.
ובכל אופן נראה שבברכה אחת יפטרו כל
המקומות ולא יברכו כמה ברכות, אף
שנעשה הבדיקה גם ע"י שליח.

שוב אחר כתבי כל זה נזדמן לידי מאמר
מהג"ר חיים פנחס שיינברג שליט"א
הנדרפס בקובץ "מוריה" ניסן תש"ן,
וראיתי שבכמה דברים נחית למה שכתבנו,
ובכמה דברים יש לפלפל בדבריו ע"פ מה
שביארנו. ועכ"פ למסקנה העלה שם כאשר
העלנו בס"ד ומיניה ומינאי יתקלס עילאה.
[ולענין ברכה על בדיקת מכונית, ראיתי מי
שהביא בשם הגרש"ז אויירבך זצ"ל שלא
יברך כלל, דאין מברכין אלא על בדיקת
בתים ולוא על בדיקת כלים, ואף המכונית
חשיב כלי דאין מברכין על בדיקתה. ולפ"ז
בנידון דידן בודאי אין לברך על בדיקת

בס"ד טז' טבת תשנ"ז

סימן כג

בדין הכשר תנור אפיה חשמלי לפסח*

(א) הנה בראשית דברינו נעלה בקצרה את
טעמי הסיבות להקל להשתמש בגוף

התנור (אחר הכשרו בהיסק בחום הגבוה
ביותר שאפשר להסיקו לאיזה זמן. וגם

(* הדברים הנזכרים כאן נכתבו במכתב לידידנו הרה"ג ר' אליהו טופיק שליט"א מח"ס שו"ת
"קול אליהו" ואדרת אליהו" וראש ישיבת "באר יהודה". וכתבתי לו הערות כדרכה של תורה על
הנזכר בספרו (וע' לעיל סי' יט). ויען שבענין זה אם אפשר להכשיר תנור אפיה חשמלי כדי
להשתמש בו לפסח, כבר דן מרן הראש"ל שליט"א בשו"ת יחיה דעת (ח"ב סי' סג) והעלה בכחה
דהיתרא. ע"ש באורך. וידידנו הנ"ל בתשובתו בקול אליהו (סי' כז) האריך להשיג על נימוקי
ההיתר והרבה בחבילות של קושיות לפי דעתו על ההיתר הנ"ל, והעלה שיש להחמיר בזה, ואף
בדיעבד יש לאסור. ע"ש. לכך ראיתי לתועלת להביא מה שכתבנו לחזק נימוקי ההיתר ומה שיש
להשיב על דבריו, וכל מעיין למראה עיניו ישפוט ויתנו הדברים עדיהן ויצדקו. ואף שאח"כ
קיבלתי מידידנו מכתב תשובה על מה שכתבנו, ועמד על דבריו הראשונים ולא נסוג אחור כי אם

מצינו דריחא לאו מלתא היא, ואף דבפסח איכא פלוגתא אי ריחא מלתא היא, ע' ברמ"א (סי' תמז סע"א) וע' במשנ"ב ובבאה"ל. ע"ש היטב. אבל גם דעת המחמירים שם הוא כשגוף החמץ נמצא עם הכשר בתנור רק שאין נוגעים זה בזה, משא"כ בנ"ד דקיל טפי שאינם ביחד כלל אלא שהזיעה נבלעת בדפנות ואח"כ בפסח יש לחוש שנפלטה ושוב נבלעת בכשר, וא"כ י"ל דלא דמי כלל ובזה לא החמירו.

ובפרט שכל נידונינו הוא דוקא בתנור שאינו בן יומו דהוי נטל"פ, ורק מדרבנן בעי הכשר לכלים שאינו ב"י שלא ישתמש בהם לכתחילה (לדעת מרן בסי' תמז סע' י דנטל"פ מותר בפסח. וכל מה שהצריכו להכשירם הוא רק לכתחילה כדי להשתמש בהם. וע' בשו"ת בית הלוי (ח"ג סי' כח) דהביא שיש ראשונים דסבירא להו דאף לכתחילה א"צ הכשר לכלי שאינו ב"י. ע"ש. ואף לדעת הרמ"א דנטל"פ בפסח אסור, אבל הוא כשלא עשה מעשה להכשירו, משא"כ בנ"ד שגם מכשירו וכמו שיבואר. ודו"ק) וכשבלוע רק מזיעה בעלמא י"ל שלא הצריכו הכשר כלל לאינו ב"י (ואף לרמ"א דס"ל דנטל"פ אסור, י"ל דזה באיסור עצמו דכשהוא ב"י אסור ולכך גם באינו ב"י אסור דהוי חמץ משהו, משא"כ בזיעה דאינו אפי' משהו, וכדעת הסוברים דריחא שרי אף בפסח, ואף למחמירים הוא דוקא בריחא של גופו של חמץ משא"כ בנ"ד וכדכתבנו. ודו"ק

לאחר כד' שעות משעת השימוש בו, כדי שבליעתו תהיה נותן טעם לפגם. (ואחר החלפת התבניות לתבניות חדשות או כשרות לפסח). ונראה שהטעם העיקרי להקל בזה, הוא מפני שאין בליעת החמץ נעשית ממש מגוף החמץ הדבוק בו כדרך שאר כלים, אלא רק ע"י זיעה בעלמא שיש בתנור בחללו, שהרי אין החמץ נמצא אלא בתוך התבניות. ואף שלפעמים גולש בצק וכיו"ב מהתבניות לתוך התנור בתחתיתו או נוגע בדפנותיו, הא עכ"פ בפסח אינו מניח מאכלים הכשרים לפסח בגופו של תנור, אלא רק בתוך התבניות ושוב אינו בולע מהדפנות ממש בנגיעה בהם אלא ג"כ ע"י פליטת זיעתם לכל היותר. [וזה מלבד מה שיש לומר דאזלינן בתר רוב תשמישו שאינו בולע ישירות במגע החמץ, שזה אינו אלא רק לפעמים שהחמץ גולש מהתבניות לגופו של התנור, אלא רק ע"י זיעה כשימשו הרגיל, וקיי"ל דאזלינן בתר רוב תשמישו כמבואר בסי' תנא סע' ו. ואמנם יש קצת לדון דהכא שיעודו הוא לאפיה שפעמים שגולשת לתנור ולכך תשמישו בכך. אך יותר נראה דגם בזה אזלינן בתר רוב תשמישו שאינו בכך, דהא גם כלים שמיועדים לכמה צורות שימוש כגון לכלי ראשון או לעירוי וכד' אזלינן בתר רוב תשמישו. ודו"ק. ואף לרמ"א דכתב שמנהגם להחמיר שלא לילך אחר רוב תשמישו, מ"מ מטעם שכתבנו יש להקל גם לשיטתיה]. ובזה י"ל דלא מצינו מפורש דבזיעה חשיב כחמץ עצמו לאסור, וכעין זה

מעט באיזה דברים, ולמסקנה כתב שיש להקל בזה במקום הצורך כגון למלונות ולמחנות צבא. [וזה ודאי חזרה מדבריו בספר שכתב שאף בדיעבד יש לאסור]. ולא ראיתי שיש בדבריו כדי להשיב על מה שכתבנו ויש אתי להשיב שוב על דבריו השניים כהנה וכהנה, ואני על משמרתי אעמודה להצדיק הצדיק מעיקרא להקל בזה לעת הצורך (כמובא בדברינו). ולאהבת הקיצור הבאתי רק תשובתי אליו. ודי בזה למעיין היטב.

היטב). ובדין זיעת אוכלין כבר דנו הפוסקים וע' באורך בשו"ת יביע אומר (ח"ה חיו"ד סי' ז) ע"ש. ואף שבפסח חמיר דחמץ במשהו, אבל עכ"פ לא מצינו בכה"ג שהזיעה אינה מגופו של חמץ אלא רק מבליעה בדפנות שיש לחוש לזה וכמו שנתבאר. ועכ"פ כשגם מכשירו בהיסק כמה שאפשר יש מקום גדול להקל וכמו שיתבאר. ודו"ק היטב.

(ב) ואף אי נימא לפקפק בסברא זו דעכ"פ גם הא אין לנו ראייה להדיא להקל בזה, מ"מ לו יהי הדבר אלא ספק, יש לצרף לזה דאולי גם הא דבעי להכשיר כלי שבליעתו ע"י אש בליבון שניצוצות ניתזין ממנו, דהוא דוקא בכלים שמשתמשים בהם באש ממש כשפודין ואסכלאות דגם בשעת בליעתן מגיעים לשיעור שניצוצות נתזין ממנו, ולכך גם להכשירם בעינן שיעור זה דכבולעו כך פולטו, משא"כ בתנור זה שאין בליעתו כלל בשיעור חום שניצוצות נתזין ממנו, גם בהכשרו א"צ חום שניצוצות נתזין ממנו (שהוא מן הנמנע להכשירו כך), אלא סגי בחום הגבוה שבו, וכבולעו כך פולטו.

ואף שנראה יותר דנקטינן דכל כלי שבליעתו ע"י אש, צריך ליבון שניצוצות ניתזין ממנו, שהרי לא חילקו בסוג הכלים (כמו שחילקו בהגעלה דאם בליעתו בכלי ראשון הכשרו בכ"ר ואם בעירוני מכ"ר וכו') דכבולעו כך פולטו, אלא סתמו שכל שבליעתו באש הכשרו בליבון שניצוצות ניתזין ממנו, ומשמע שבכל הכלים שכולעים באש בעינן ליבון חמור דוקא. ומיהו אין מזה ראייה גמורה די"ל דאיירי דוקא בשפודין ואסכלאות שדרך בליעתן בניצוצות ניתזין ממנו, ע' סי' תנא סע' ד ודו"ק). וכדיבאר לן הפמ"ג (סי' תנא

א"א סק"ל) מלתא בטעמא דהליבון אין פעולתו להפליט דסגי בחום כבליעתו, אלא פעולתו לשרוף הבליעה בדפנותיו, וקים להו לחז"ל דאינו נשרף אלא בשיעור זה. ע"ש. ותנא דמסייע לפמ"ג, הוא הרא"ה בבדק הבית, והו"ד בט"ז (יו"ד סי' קכא סק"ז) ובש"ך (ס"ק יז), דהליבון שורף האיסור הבלוע ואינו מפליטו כהגעלה. ע"ש. אולם בתשובות הגהות מימוני (בסוף חלק קדושה סי' ה) מבואר להדיא דגם בליבון סגי בחום בליעתו, "דכבולעו כך פולטו". ע"ש. וכ"כ באסור והיתר (כלל נח סע' יט) בשם סמ"ק, דבליבון "פולט כל דבר ונופל לארץ". ע"ש. [אלא שבסמ"ק סי' קצח ליתא לתיבות אלו, אבל יתכן שזו כוונתו. ע"ש ודו"ק]. וע' בספר הגעלת כלים לפסח להרה"ג צבי כהן שליט"א (במבוא או' ד) ע"ש באורך. ויש להאריך בזה. ואכ"מ. ולפ"ז לכאורה גם בנ"ד נצטרך ליבון דוקא בניצוצות נתזין ממנו, וכ"כ בספר מקראי קדש (פסח ח"א סי' פ או' ז בהערה). ע"ש. אבל אינו מוכרח כלל דאולי כשאין בליעתו מגופו של חמץ אלא מזיעה בעלמא סגי בליבון קל, ובפרט באינו ב"י דאינו אלא לכתחילה וכמבואר. (וע' במשנ"ב סי' תנא ס"ק פה ובשעה"צ או' ק. ע"ש. ויש ללמוד מזה דכל שיש איזה צד צירוף יש מקום להקל בליבון קל. ובאמת שבשו"ע שם לא כתב אלא "שצריך ליבון", ולא כתב שצריך ליבון שניצוצות ניתזין ממנו, אלא שהפמ"ג לסברתו ביאר שהוא דוקא בליבון חמור, אבל לפי האמור י"ל דהכא סגי בליבון קל כיון שאינו אלא מזיעה. ודו"ק. וע' לקמן סוף או' ז. ודו"ק היטב כי קצרתי).

(ג) ואם נפשך לומר דגם כשבליעתו בזיעה חשיב כבליעה גמורה וממלא בעי ליבון שהניצוצות נתזין ממנו. יש לומר דשמא

נראית כבליעה של דבר לח, ונמצא שבליעת הדפנות הם ברוטב דסגי בהגעלה, וממלא בליבון קל שדינו ודאי כהגעלה, (ע' שו"ע הגר"ז סע' י), סגי בזה להכשיר התנור. [ואף שיש קצת לדחות סברא זו כיון שהדפנות בולעות מהזיעה בלבד, חשיב כבליעה מגופו של חמץ ע"י אש בלי אמצעי. אך הסברא נראית יותר כדכתבנו דלא גרע הכא מקדרות דסגי בהגעלה]. ודו"ק היטב.

(ד) וביותר יש לומר דכל מה דנקטינן דחמץ איסורא בלע, וממלא בעי ליבון, דהוא רק לכתחילה אבל בדיעבד אפשר שכל שנעשה בו הגעלה ובישלו בו, דהתבשיל מותר, אף בכלי שהוא בן יומו, דבדיעבד סמכינן על הסוברים דחמץ היתרא בלע והכשרו בהגעלה. שהרי בזה אין גילוי דעת גמור שמרן אוסר אף בדיעבד, וא"כ שפיר י"ל דבדיעבד סמכינן על דברי המקילין, וכמו שכתב הרב ערך השולחן ועוד פוסקים. [וע' בשו"ע סי' תנא סע"ד דפסק מרן דשפודין בעי ליבון שניצוצות ניתזין ממנו. והוא משום דחשיב ליה חמץ איסורא בלע. ע' משנ"ב ס"ק כח. ועם כל זה בדין הסכינים פסק מרן בסע"ג דסגי להו בהגעלה. ואף שביו"ד סי' קכא פסק דהסכינים של איסור בעי ליבון, מ"מ כאן סמך על הפוסקים דחמץ היתרא בלע וסגי בהגעלה. ע' משנ"ב ס"ק יט. וכן בדין המחבת פסק מרן בסע' יא דסגי בהגעלה. אע"פ שביו"ד שם פסק דבעי ליבון. וע' בביאור הלכה. ודו"ק. הרי שאע"פ שבני המקומות נקט מרן כדעת המחמירים, מ"מ בצירופם יחד היקל בזה. ונראה משום דס"ל דהעיקר לדינא דחמץ היתרא בלע, ולכך לא כתב להחמיר אלא לכתחילה בדין השפודין להצריכם ליבון, אבל בדיעבד סמכינן על דברי הפוסקים דסגי בהגעלה.

בעי ליבון חמור הוא דוקא באיסורא בלע, משא"כ בחמץ דאי חשיב היתרא בלע (וכדעת כמה ראשונים), לא בעי ליבון אלא סגי בהגעלה או בליבון קל. וכל שכן בנ"ד שאינו בולע מגופו של חמץ דסגי בליבון קל.

ואף די"ל דנקטינן להלכה דחמץ איסורא בלע דלכך פסק מרן דבעי ליבון ולא סגי בהגעלה, מ"מ שפיר י"ל דבנ"ד הוי ס"ס, שמא כיון שבלע מזיעה בעלמא א"צ ליבון (ואולי א"צ הכשר כלל כנ"ל), ואת"ל דבעי ליבון, שמא סגי בליבון קל דחמץ חשיב היתרא בלע, ואת"ל דחמץ חשיב איסורא בלע ובעי ליבון, שמא בדבר שבליעתו בליבון קל סגי להכשירו בליבון קל, ולכך יש להקל דעבדינן ס"ס (וכל שכן תלת ספיקי) נגד מרן. (ובפרט שרק ספיקא חדא נגד מרן ובשני הספיקות הנוספות לא גילה מרן דעתו בזה כלל). ובפרט שכל הנידון הוא רק בכלי שאינו ב"י דאיסורו רק בדרבנן (ולמרן הוא רק לכתחילה) ושפיר עבדינן ס"ס בדרבנן להקל.

ועוד אמינא בזה טעמא רבה דהכא סגי בליבון קל, שהרי כל מה דבעי בשפודין ואסכלאות ליבון חמור, הוא מפני שהחמץ נוגע בכלי בלי אמצעי, אבל בקדרות סגי בהגעלה מפני שאין החמץ נוגע בכלי ממש אלא ע"י אמצעי שהוא הרוטב. וע' בלשונו הזהב של הגר"ז בשו"ע שלו (סי' תנא סע' יג). ע"ש היטב. ולפ"ז נראה דהכא במכל שכן דסגי בהגעלה, דאי בממשות החמץ שתוך כדי בישול נוגע החמץ בדפנות ממש מ"מ סגי בהגעלה כיון שדרכו להבלע ע"י אמצעי שהוא הרוטב, הכא שאין ממשות החמץ נוגע בדפנות כלל אלא רק זיעה בעלמא, לא כ"ש דתיסגי לן בהגעלה שהרי הזיעה

ובפרט שבדיעבד אחר שכבר עשה הגעלה ונפלט רוב החמץ ולא נשאר אלא חמץ משהו, ויש בתבשיל שישים כנגדו, יש לצרף דעת השאלות ודעימיה דגם בפסח חמץ בטל בשישים. וע' משנ"ב (סי' תמז סק"ב). ויש לי להאריך בזה. ודו"ק היטב].

ובנ"ד שהוא כלי שאינו בן יומו דהוי רק דרבנן ולכתחילה, טפי יש לומר דביעבד שרי, דלא החמיר מרן דחמץ איסורא בלע אלא בספיקא דאורייתא ולכתחילה, משא"כ בספיקא דרבנן. (וכיו"ב מצינו הרבה וכגון בבישול אחר בישול בדבר לח בשבת, שדעת מרן בסי' שיח סע"ד כדברי המחמירים בזה שיש בישול, ומ"מ אם נתבשל בדיעבד בדרכים שאין בהם איסור אחר, כגון נגד המדורה, שיש הרבה ראשונים שמקילין דאין בישול אחר בישול, פסקינן להתיר התבשיל דמעשה שבת נאסר מדרבנן וספקא דרבנן לקולא, כיון שמרן לא גילה דעתו לאסור אלא לכתחילה דהוי חשש דאורייתא, אבל לא גילה דעתו לאסור אף בדיעבד דהוי דרבנן, וע' בביאור הלכה שם ד"ה אפי' בעודו רותח וכו' ע"ש. ואכמ"ל). וא"כ אף בנ"ד דאי אפשר שיקנו תנור מיוחד לפסח, אפשר דחשיב כדיעבד דסמכין בזה על הפוסקים דחמץ חשיב היתרא בלע וסגי בהגעלה או בליבון קל. ואף שאינו דיעבד גמור (כמו תבשיל שכבר נתבשל), מ"מ לאחר כל הצירופים הנ"ל דיש לומר דאף לכתחילה א"צ ליבון באינו בולע ממשות החמץ אלא מזיעה בעלמא, א"כ שפיר יש לצרף טעם זה להקל.

(ה) ומיהו כתבניות עצמם שהחמץ נמצא בהם ובולע ממשות החמץ אין להקל להכשירם לפסח, ובפרט שבתבניות הרי אפשר לקנות מיוחדים לפסח שאינם עולים ביוקר כמו התנור עצמו, שרוב ב"א אינם יכולים לקנות תנור מיוחד לפסח, ואפי'

שיש באפשרותם לקנות תנור לפסח אבל בדרך כלל קשה להם להחזיק בביתם תנור מיוחד לפסח, ולכך שפיר יש להקל להכשיר התנור עצמו, משא"כ בתבניות אין להכשירם ע"י הגעלה או ליבון קל, אלא דינם להכשירם בליבון שניצוצות ניתזין ממנו, וכיון שהוא מן הנמנע כיון שע"כ יתקלקלו, צריך לקנות מיוחדים לפסח.

ומיהו נלענ"ד דכיון שכל היתר זה להכשיר התנור לפסח הוא כיון שחשיב כדיעבד כיון שא"א להכשירו בליבון חמור או לקנות, א"כ לאו כולוהו שוו בזה דחשיב להו דבר זה כדיעבד, דיש הרבה ב"א דאינם זקוקים כ"כ לשימוש בתנור בפסח ויכולים לאפות בסיר עוגות (סיר פלא) מיוחד לפסח וכיו"ב. או שיכולים להמנע לגמרי מאפיית עוגות בפסח ואין להם בזה שום חסרון בעונג החג, ולכך אין להקל להם שלא לצורך מיוחד. ודוקא לאלו שיש להם צער אם לא ישתמשו בתנור בפסח, או במוסדות גדולים שכמעט כל בישולם בתנורי חשמל, כגון בצבא או מלונות וכיו"ב, שפיר יש להורות להם שהמיקל יש לו על מה לסמוך. [ויש שמכשירים התנור כנ"ל ואופים בו קודם הפסח, ונראה דבזה יש להקל טפי כיון שהוא קודם הפסח ולא בתוך הפסח דחמץ במשהו, ובטל ואינו חוזר וניעור בפסח לכ"ע. ודו"ק].

(ו) ועוד אמינא זה מכבר כמה שנים בשיעורים להלכות פסח, דביותר יש להקל בזה אם אחר היסק התנור בחום הגבוה ביותר, שהוא כדי ללבנו עד כמה שאפשר, יוסיף גם להתיז בתנור ע"ג הדפנות מבפנים חומרים העשויים לניקוי תנורים, דנראה שחומרים אלו חריפים ופגומים באופן מיוחד ופוגמים בטעם הבלוע בדפנות לגמרי, ובזה נסמוך על

דברי הפוסקים הנזכרים שם, והדברים נכונים וברורים ליישרי דעת, אלא שהוספנו מעט בקצרה בהבארת הדברים (כלי להביא ראיות מדברי הפוסקים), וגם טעמי ההיתר מסודרים אחת אל אחת. [ויש לי להאריך בס"ד בדברי הפוסקים שיש לנו ללמוד מדבריהם בנימוקי ההיתר הנ"ל, אך נקטתי נפשאי בקצירא לע"ע, כי עקרי הדברים בטעמם ונימוקם נתבארו היטב בדברינו ודי בזה כדי להבין היסודות אשר ההיתר נשען עליהם].

(ז) ומעתה נבוא להעיר על דבריו בשו"ת קול אליהו ח"א סי' כז [וכתבתי ההערות ע"פ סדר תשובתו].

(א) בתחילת דבריו הביא מחלוקת הפוסקים אי חמץ חשיב היתרא בלע, ואי יש להקל בדיעבד. והביא דהרב ערך השולחן בספרו חקת הפסח כתב להקל בזה. והעיר דאחר שדעת מרן להחמיר בדברי הפוסקים דחשיב איסורא בלע, אין לנו להקל נגד מרן. עכ"ד. ודבריו תמוהים מאוד דמנא ליה דמרן אוסר בזה גם בדיעבד שכבר נעשה מעשה (כגון שהגעילו כלי שבליעתו ע"י אש כשפוד וכד', ואח"כ השתמשו בו בפסח אפי' בתוך מעל"ע) דשפיר בדיעבד נבוא ונסמוך על דברי המקילין דחמץ היתרא בלע, וממלא סגי בהגעלה, ולכך התבשיל בדיעבד שרי. (וע' בהמשך או' ה).

(ב) ומה שהעיר על מש"כ בשו"ת יח"ד בשם ערוגת הבושם דאולי סגי בליבון קל כדרך בליעתו, דא"כ תמיד סגי בליבון קל ורק בשפודין וכד' נצטרך ליבון שניצוצות ניתזין ממנו, וזה נגד הפמ"ג. ע"כ. הנה לא העיר בזה כלום, דשפיר נקטינן להלכה כדברי הפמ"ג להחמיר בזה, אבל כיון שאינו מוכרח כ"כ די"ל דדוקא

טעמי ההיתר הנ"ל, כיון שהוא נטל"פ גמור מעיקרו, דלא גזרו בהו רבנן אלא רק על נטל"פ בכלי שאינו ב"י אטו בן יומו, אבל על כלי שבליעתו היא נטל"פ לגמרי בזה לא גזרו. ובזה אהני לן דאפי' אי נימא דלצורך ליבון בעי דוקא בחום שניצוצות ניתזין ממנו, כיון שהוא כדי לשרוף החמץ הבלוע בו וכו"ל, ובהיסק בחום הגבוה ביותר אינו מגיע לחום זה, מ"מ ע"י החומרים הפוגמים שנבלעים בדפנות כשהתנור חם, יועיל הדבר לפגום את כל בליעתו, ושוב אינו פולט שום חמץ שנותן טעם לשבת. ואמנם נראה דאין לסמוך רק על זה בלבד, דשמא לא יפגום לגמרי בכל בליעת הדפנות. אבל לאחר הכשרו כהוגן בהיסק בחום הגבוה ביותר, וגם שלא ישתמשו בו מעת לעת, יש לצרף ולהוסיף גם לפוגמו ע"י חומרים חריפים כנ"ל.

וכן אמינא דאם מכסים המאכלים בשעת השימוש בפסח ע"י ניילון עמיד בפני חום המיוחד לזה או בנייר כסף או מכסה וכיו"ב, דאף שאינו סגור ואטום לגמרי, טפי יש להקל בזה דתו אין לחוש שהזיעה הנפלטת מן הדפנות תנטף לתוך המאכל עצמו כיון שהוא מכוסה. ומשום הזיעה יש להקל במכוסה וכמבואר בשו"ע יו"ד (רס"י קח וסס"י צז) בדין ריחא אף בתנור קטן. ע"ש. ודו"ק כי קצירתי.

ודע כי עקרי הדברים כבר עלו על שלחן מלכים בתשובת מרן הראש"ל שליט"א בשו"ת יחזו דעת (ח"ב סי' סג) דיש לומר דהכא אין הבליעה מהחמץ ממש, ואולי סגי בליבון קל כדרך בליעתו, ועכ"פ יש לצרף דאי חמץ חשיב היתרא בלע סגי בליבון קל, ובדיעבד כזה שא"א להחמיר יש לסמוך להקל. ע"ש היטב. אך הדברים נזכרו שם בהבלעה תוך כדי הבאת

בשפודין בעי ליבון חמור משא"כ במה שבולע בחום קל גם אינו צריך הכשר אלא בליבון קל, א"כ "יש לצרפו" לטעמי ההיתר. (ובערוגת הבושם כתב לצרף טעם זה למה שאינו בולע ממשות החמץ אלא זיעה, וכמובא ביח"ד. ע"ש. ודו"ק)

(ג) ומה שהביא ממרן בב"י דלא סגי בכיסוי שע"ג החררה בליבון קל. ע"כ. הנה אף דכן מוכח ממרן, אבל הוא למ"ד דחמץ חשיב איסורא בלע, אבל למ"ד דחשיב היתרא בלע מבואר דסגי בליבון קל, ובדיעבד או בצירופים טעמים אחרים יש מקום להקל דעבדינן ס"ס נגד מרן, דאמרינן דאף מרן עצמו יסכים שבצירוף כמה טעמים יש להקל בזה. ודו"ק. [ומלבד זה י"ל דדברי מרן אינם מוכרחים ומוסכמים לדברי הכל, דאולי גם בליבון פעולתו לפלוט החמץ "וכבולעו כך פולטו" נאמר על כל סוגי ההכשרים וגם בליבון, וממלא סגי בחום שבולע בו ולא יותר, וא"כ דברי רבינו ירוחם בשם התוס' י"ל דהם גם למ"ד איסורא בלע, ואף שמרן לא ס"ל כן ואנן קיבלנו הוראות מרן, מ"מ בצירוף יש לצרף ס"ס זה אף נגד מרן. (והיינו דאף מרן יודה שיש קצת לומר דלא בעי אלא ליבון קל כבליעתו, ובצירוף עוד טעמים יש להקל). ודו"ק היטב].

(ד) ומה שהקשה על מרן הראש"ל שליט"א דא"כ גם בתבניות נקל בזה. ע"כ. לק"מ דכל טעמי ההיתר הם בפרט שאינו בולע ממשות החמץ אלא מזיעה, וגם מפני שהוא "כדיעבד", וזה בגופו של תנור ולא בתבניות, וכמבואר בדברינו לעיל. וז"פ.

(ה) ומה שהקשה על מש"כ בשו"ת יח"ד שכתב שלמ"ד חמץ חשיב היתרא בלע

סגי בליבון קל, ואף שמרן ס"ל דחשיב איסורא בלע מ"מ בדיעבד מיהא יש להקל. והעיר באורך שאין להקל נגד מרן גם בהפסד מרובה. עכ"ד ע"ש. וקושיתו לק"מ דודאי כשמרן גילה דעתו על "בדיעבד" להחמיר, כמו בנדון הקדירה שחיממו בה מים והיתה בלועה מבשר וחלב, דבזה כיון שמרן גילה דעתו להחמיר אף בדיעבד, אין לנו להקל אף בהפ"מ וכמש"כ מהרי"ח, וז"ב בהרבה מקומות, משא"כ היכא שמרן לא גילה דעתו אלא לכתחילה שצריך ליבון לשפודין ואסכלאות, ולא גילה דעתו מה הדין אם בדיעבד עשה להם הגעלה והשתמש בהם [ומה שלא דן בזה מרן כיון שהוא דבר שאינו מצוי שיעשה מעשה שלא כהלכה להגעילם, ואח"כ יקרה וישתמש בהם, דאטו במאן דלא ציית לדינא שצריך ללבנם עסקינן, אלא רק משכח"ל במי שעשה מעשה להגעילם בטעות או באיזה אופן אחר, וקרה וטעה אח"כ להשתמש בהם, דזה מלתא ודאי דלא שכיחא, ולכך לא דן ביה מרן להלכה, ובפרט דרק יש נפ"מ בב"י, דאי אינו ב"י בלא"ה למרן שרי משום נטל"פ, וכשהוא ב"י כמעט לא משכח"ל שישתמשו בו בתוך מעל"ע משימוש בחמץ ממש ודו"ק] שאפשר שאף מרן היה מיקל בזה בדיעבד, ושפיר יש מקום להקל בזה בדיעבד, ולא חשיב הדבר נגד דעת מרן. וכיו"ב כתבנו לעיל בהא דבישול אחר בישול בלח בשבת, דבדיעבד מקלינן ואינו נגד מרן. וכיו"ב גם לחמם בשבת תבשיל לח ע"י גוי, ע' למרן החיד"א בברכ"י (רס"י שיח) שיש להקל בזה כיון דע"י גוי הוא רק מדרבנן. וע' בהקדמת מו"ר הג"ר בן ציון אבא שאול שליט"א לאור לציון ח"ב שמרן מכריע הוא ואינו פוסק. ע"ש. ואמנם הדוגמאות הנ"ל לא דמו ממש די"ל דדוקא כשמרן גילה דעתו

להחמיר באיסורי דאוריתא כדעת המחמירים, אמרינן שבדרכנן יש להקל כדעת המקילין, משא"כ כשגילה מרן דעתו לאסור לכתחילה, אולי יש לנו לאסור אף בדיעבד דעכ"פ איסורא בלע.

אבל כד עיינינן שפיר ניחזי דיש לדמותם, ¹²³⁴⁵⁶⁷דהרי אחר שמרן הכריע כדעת המחמירים, מנא לן דיש להקל כדברי המקילין בדרכנן, והרי יש הרבה מחלוקות בדבר שהוא רק מדרכנן, ואפ"ה מרן מכריע כדברי המחמירים ואינו מיקל משום דספקא דרבנן לקולא, כיון שדעת רוב הפוסקים או גדולי ההוראה להחמיר, וא"כ מנא לן לומר דהיכא דהוי דרבנן יש להקל גם למרן. ולכן נראה דכל מה דאמרינן שיש להקל בדרכנן, הוא היכא שנראה היה לפסוק כדברי המקילין מפני שהם הרבים או גדולי ההוראה וכד', ועכ"ז מרן תפס להחמיר בדאוריתא כדברי המחמירים, דבזה אמרינן שפיר דכל מה שהחמיר מרן הוא משום חשש דאוריתא, משא"כ במידי דרבנן ודאי היה תופס כדברי המקילין, ולכך שפיר נקטינן להקל במלתא דרבנן, ואמרינן דאף מרן מודה להקל בזה. ובאמת בדוגמא הנ"ל בבישול אחר בישול בלח, כל מעיין יראה בב"י שדעת ר"ה"פ וגדולי ההוראה שמרן פוסק כמותם ס"ל להקל. ע"ש. ועכ"ז תפס מרן כדברי המחמירים, וע"כ משום שחשש לדבריהם במלתא דאוריתא, אבל בדיעבד או ע"י גוי דהוי דרבנן תפסינן להקל כעיקר הדין כדעת ר"ה"פ. ולפ"ז גם בנ"ד שהקלו הפוסקים בדיעבד, משום שדעת הרבה ראשונים רוב מגין דחמץ היתרא בלע, לכך נקטו להקל. ודו"ק היטב כי כלל נכון הוא. [ויכולתי להביא לזה כמה ראיות מהוראות אחרות, אבל נלאיתי עתה לכתבם ודי בזה לחכם שכמותו]. ובפרט שבנ"ד כבר כתבנו עוד כמה צירופים חשובים להקל, דבזה

שפיר יש לעשות ס"ס (ובפרט דהוי גם ספקות שאינם נגד דעת מרן בכל אחת לעצמה), שהרי עבדינן ס"ס אף נגד מרן, אפי' בשני הספקות נגד מרן וכמש"כ מהרי"ח ברב ברכות (מע' סמך). ואף אם נתפוס כדבריו בשו"ת רב פעלים (ח"ג חיו"ד סי' ט) שאין לעשות ס"ס כששתי הספקות נגד מרן. וע' בזה בשו"ת יח"ד (ח"ה סס"י נד). מ"מ בנידון דידן שפיר יש להקל בזה, שהרי יש כמה ספיקות שמרן לא גילה דעתו בהם.

(ו) ומעתה מה שתמה שא"כ מי זה אמר שלדעת מרן שרי בדיעבד, והרי מרן לא פסק כן. עכ"ד. לפי האמור לק"מ.

(ז) ומה שהביא ראיה מדין הרחת של חמץ שצריך חדשה. ע"כ. נראה דלק"מ דכל היכא דאפשר לכתחילה לא סמכינן להקל דלא חשיב כדיעבד, וכמו שכתבנו לגבי התבניות שאין להקל, משא"כ היכא דא"א באחר וכמו בגוף התנור שאפשר דחשיב כדיעבד, וסמכינן בזה על דעת ר"ה"פ דחמץ היתרא בלע וכמבואר, וברט שבתנור הרי אינו בולע מגוף החמץ אלא מזיעה וכאמור.

(ח) ומה שתמה על הרב חקת הפסח שהיקל בדיעבד, שזה נגד מרן, והביא מהרב ישיב משה שהרב עה"ש לא היה מורה נגד מרן, וא"כ הוראה זו תמוהה. ע"כ. ולפי המבואר לק"מ דבדיעבד כזה שדעת רוב הפוסקים להקל, ומרן לא גילה דעתו על דיעבד שפיר יש להקל.

(ט) ומעתה מש"כ על ההיתר ביח"ד, שהפריז על המדה להקל נגד מרן. עכ"ד. הנה תפס בלשונו "לשון שאינה של זהורית" כאלו טעה בהוראה זו, וכן לא

דחמץ היתרא בלע, וכהוראת הרב עה"ש
בחקת הפסח כנ"ל. וזה סייעתא גדולה למה
שכתבנו לעיל, דכל כה"ג בדיעבד אמרינן
דהיה מרן מודה להקל. ודו"ק].

(יא) ומה שהעיר על מרן הראש"ל שליט"א
בספרו חזון עובדיה, שהיקל בדיעבד
בערב פסח ע"פ דברי הריטב"א, והעיר
שהוא נגד דעת מרן. עכ"ד. לפי האמור
לק"מ דהיכא שבדיעבד נעשה מעשה הרי
לא גילה מרן דעתו בזה להחמיר. ובפרט
בערב פסח די"ל שאחר שכבר הגעילו לא
נשאר בו אלא מעט חמץ (למ"ד איסורא
בלע), ובערב פסח הא בטיל בשישים. וזה
ברור ואין בו עקש ופתלתול. [ויש לי
להאריך בזה. ואכ"מ].

(יב) ומש"כ בשאר דבריו מד"ה ומ"ש
עו"ש וגדולה וכו', ע"ש. איני רואה
צורך להעיר דכבר נתבארו הדברים שפיר.
רק אתייחס לעיקר הערתו בסוף דבריו (ד"ה
ולא ידעתי) שהבליעה אינה מהחמץ ממש,
והעיר שהרי כיסוי הקדרה ששמים על
החררה צריך ליבון כמבואר בסי' תנא סע'
טו. הרי שגם ע"י זיעה צריך ליבון. עכ"ד.
והנה העלים עיניו ממש"כ המג"א גופיה
(שהביא בדבריו) שכתב שני טעמים
להצריך ליבון, חדא שרוב הפעמים נוגע
המכסה בחררה, ועוד שמזיע מהבל החררה.
הרי שיש טעם אחר לאסור ולא משום
הזיעה. ובאמת במשנה ברורה (ס"ק פה)
כתב רק הטעם הראשון ולא משום הזיעה.
ע"ש. וע' בפמ"ג שהטעם השני תליא אי
זיעא מלתא. ע"ש היטב. (ולכן יל"פ שלא
כתב המשנ"ב טעם השני דתליא בפלוגתא,
והרי אדרבא נקטינן דריחא לאו מלתא.
ודו"ק). גם עוד נעלם ממנו מש"כ
בשעה"צ (או' ק) דיש לעיין באינו ב"י.
ע"ש. ואף שסיים שמהפמ"ג נראה דאין

יעשה, דאף אם היה מקום להשגה, מ"מ
לא נקטינן כהאי לישנא חריפא כנגד
רבותינו. ולגופו של ענין כנ"ד לק"מ אחר
כל האמור בכוונת מרן הראש"ל שליט"א
להקל בזה בצירוף כמה טעמים, וכדרכו
בקודש הסלולה לנו מגדולי רבותינו
הספרדים, ובראשם עטרת תפארת ישראל
מהרי"ח טוב, שהרבה בתשובותיו בנויים
על צירופים וספקי ספקות ומכללי ההוראה,
וא"צ להאריך בזה כאן. ובפרט שכל ההיתר
הוא לאלו שנחוץ להם מאוד השימוש
בתנור לפסח (וכמו שנכחתי בעצמי בהרבה
שואלים בזה), דלהם שפיר יש להורות
להכשיר ולהשתמש בו כנ"ל. [וכמדומני
ששמעתי גם ממור"ר הגרב"צ אבא שאול
שליט"א שיש מקום להקל בזה, אך העיר
דלשם מה צריך בכלל לתנור בפסח. וכדרכו
בקדש דאינו נזקק אלא עבור בני תורה
ואנשים המדקדקים בחסידות, אבל
למוסדות או בעה"ב חזינן דהיתה דעתו
להקל מן הדין, ואינו דומה אפשר לאי
אפשר. ודו"ק].

(י) ומה שהעיר על מש"כ ביח"ד דבמחבת
מהני הגעלה מפני שהיתרא בלע, והעיר
דבמחבת הטעם מפני שאין תשמישו באש.
עכ"ד. ולק"מ דכוונת הרב שהטעם שלא
הצריך מרן לבון במחבת כמו במחבת
שנאסר מחמת איסורים, מפני שמרן צירף
לזה דעת הסוברים דחמץ היתרא בלע. והרי
שמרן סומך על שיטתם בצירוף, ואף אנו
נאמר כנ"ד נמי דיש לצרפם. [ובפרט
שבמחבת הא הנידון הוא לכתחילה
להכשירו ולהשתמש בו, והרי יכול לקנות
מיוחד לפסח אם אינו יכול ללבנו, וכ"ש
אם יכול ללבנו, ואפי' הכי היקל מרן דסגי
ליה בהגעלה ומשום שצירף לדעת הסוברים
דהיתרא בלע, וא"כ כ"ש בדיעבד שכבר
נעשה מעשה דיש לסמוך על דברי המקילין

להקל אם לא בהפ"מ. מ"מ חזינן דעכ"פ בזיעה לא ברירא מלתא לאסור, ומעתה שפיר יש לצרף טעם זה לשאר הטעמים שנתבארו להקל בזה. ובפרט שיש לחלק בין כיסוי קדרה שחשיב כקדרה עצמה, וכמו שפשוט שכיסוי הקדרה בולע ופולט כמו הקדרה עצמה וצריך שישים נגד המכסה בכל האיסורים, (וע' שו"ע סי' תנא סע' יד "כיון שמזיע בכל שעה וכו'". ודו"ק). ואפ"ה בתנור דנו רק משום "ריחא", ומשום שאינו ככיסוי ממש, ובפרט אם יש מקום לזיעה לצאת קצת. ובצירוף כל הנ"ל שפיר יש להקל בזה וכמבואר.

(ח) מסקנה: (א) מי שיש לו צורך מיוחד להשתמש בתנור אפיה בפסח, או למקום ציבורי כגון למלונות ולמוסדות גדולים כמחנות צבא וכיו"ב, אשר רוב שימושם לבישול הוא ע"י תנורי חשמל, יכולים להקל להשתמש בו בפסח, ע"י שיכשירו התנור לנקותו היטב מבית ומחוץ מכל חמץ בעין (ובפרט במקומות שיש סדקים, וכגון בידיות ובכפתורי ההפעלה), ואח"כ יסיקנו בחום הגבוה ביותר למשך שעה או חצי שעה, ולא ישתמשו בו רק לאחר עשרים וארבע שעות משעת השימוש בו בחמץ. ורצוי שאחר שהסיקו אותו בחום המרבי לשעה או חצי שעה כנז' לעיל,

יוסיפו להתיז בתוכו חומרים חריפים העשויים לניקוי תנורים בשעה שהוא חם, כדי שיפגמו בכל מה שנבלע בדופן התנור. ולא ישתמשו בתנור רק לאחר כד' שעות כנ"ל.

(ב) ואם משתמשים בתנור לא בתוך ימי הפסח, אלא רק לפני הפסח במאכלים הכשרים לפסח כדי שיאכלום בימי הפסח, יש להקל בזה יותר אחר שהכשירו התנור כנ"ל.

(ג) וכן אם משתמשים בתנור בימי הפסח, ע"י כיסוי המאכלים כגון ע"י ניילון עמיד בפני חום, המיוחד לשימוש בתנור, או בכיסוי נייר כסף וכדומה, יש להקל בזה יותר אחר שהכשירו התנור כנ"ל, אע"פ שהסגירה והכיסוי אינם לגמרי, אלא נשאר איזה פתחים קטנים מן הצד.

(ד) וכל מה שנתבאר הוא להכשיר גוף התנור עצמו, אבל התבניות שמניחים בתוכם המאכלים, לא מועיל להם הכשר כי אם ליבון חמור שהניצוצות ניתזין ממנו, וכיון שאי אפשר ללבנם כך מפני שיתקלקלו, צריכים לקנות תבניות מיוחדות לפסח. ואם הכשירום ע"י הגעלה או בליבון קל, בדיעבד יש להתיר התבשיל.